

SZÉKESFEJÉRVÁR.

TARSADALMI HETILAP.

A városi és megyei hatóság, gazdasági-egylet, iskolatanács, s a tanítók és községi jegyzők egyletének

A lap ára
házhöz hordással vagy postán küldve:
Egy évre 4 frt.
Fél évre 2 frt.
Negyed évre 1 frt.

Hirdetmény
a bélyegdíjon felül, minden három hasábos petitsor:
Megrendelőinktől 6 — nem megrendelőinktől 8 krért
igtattatik be.

KÖZLÖNYE.

Megjelen minden vasárnap.

52. szám.

A lap szellemi részét illető közlemények a „Székesfejérvár” szerkesztőségének czímzandók; — a lap ára, hirdetmények és a hirdetményi díjak Klökner Péter kiadó könyvkereskedésében vétnek fel.
Nyitárterben megjelenő közlemények után három hasábos petitsorért 10 kr. fizetendő.

Bérmentetlen leveleket csak ismert kéztől fogadunk el.

Kéziratok nem küldetnek vissza.

Előfizetési fölhívás

„SZÉKESFEJÉRVÁR”

társadalmi heti közlöny

1873-ik év III. évfolyamára.

Egész évre 4 frt.

Félévre 2 frt.

Negyedévre 1 frt.

Az előfizetési pénzeket mielőbb kérjük a lap kiadó-hivatalához KLÖKNER PÉTER könyvkereskedésébe küldeni, hogy a czímlapok kinyomatása s a lap szétküldésében fönnakadás ne történjék.

Vidéki előfizetések megtételére ajánljuk a postai 5 krros utalványok használatát.

A kiadó-hivatal.

Uj színházunk érdekében.

(h.) Mindenki, a kit csak városunk anyagi és szellemi jóléte érdekel, örömmel értesült arról, hogy a színi választmány műszaki választmányt alakít-

ván, s ezzel megtevé színházunk szellemi jövőjének biztosítására az első lépéseket, s meg vagyunk róla győződve, hogy az ügy élén álló polgárok érélye a lehető leggyorsabban fogja megoldani e kényes kérdést, mert most már minden habozás, minden késedelem az ügy rovására történik. — Mivel pedig e kérdés most városi érdekeink közt körülbelül a legelső és legégetőbb, nem lesz felesleges, ha ez ügynek ismét pár sort szentelünk, intézvé sorainkat részben a választmányhoz, részben a városi és megyei közönséghez.

E lapok mult számai egyikében már kifejtettem színházunk szellemi jövője biztosításának mikénti módozatait, s ez ügyben elfoglalt álláspontomnak a gyakorlati életből merített indokait, mire e lapok szerkesztője igen helyes alpból indulva ki, válaszolt is, mely válaszban kifejté a köztünk létező eltérést, különösen a kérdés megoldásának módozataira nézve.

Teljesen igaz az, hogy az elvek harcza alatt küzdve, kiki a saját álláspontja mellett, tisztázódnak a nézetkülönbségek, s az egyes megoldási módozatok árnyai fényoldalaikkal kifejtve jutnak azon forum elé, mely dönteni fog a kérdés fölött.

Intendaturát állítsunk-e, avagy színügy-egyletet alakítsunk, próba évre adjuk-e ki a színházat, vagy pedig pályázat utján több évre kössünk szerződést az igazgatóval? e kérdések foglalkoztatnak most mindenkit, s e kérdések egyikét kell megoldani rövid idő alatt a színi választmánynak.

A mi az intendaturáról való ábrándot illeti, ez városunk jelen anyagi viszonyaival szemben oly ne-

vetséges kérdés, hogy arról csakis az álmodozhatik, a kinek nincs fogalma arról, minő alapokon nyugszik az intendaturai szervezet, azért erről nem is szólunk.

Az ehhez sok tekintetben hasonló, de mégis más alapokra fektetett színügy-egylet alakítása már komolyabb kérdés, ámbár előre is mondhatom, hogy ennek kivitele jelenleg még teljes lehetetlen, talán pár év múlva kivihető lesz.

Igaz ugyan, hogy e szervezetről már egy fényoldal is szerepel, hogy t. i. nyerhetnénk vele, de a mily fényes remények csalogatnak ez elvhez, ép oly komoly jelenségek figyelmeztetnek a másik eshetőségre: a vesztesre. — Ha városunk anyagi viszonyai olyanok volnának, hogy tőle legalább 8—10 évre biztosított, s a kilátásba helyezhető deficiztet is legalább fedező évi dotatióra számíthatnánk, még akkor is igen sok megfontolni való marad hátra, mielőtt ez elvet elfogadnók, s ez esetben is olyan tervezet mint a hazardjáték: hogy nyerhetünk keveset, veszthetünk mindent. De éppen azért, mert e szervezet alapját is a „nervus rerum gerendarum” képezi, s mivel a várostól remélhető évi segély maximumát is a színház kezelése, fentartása, a zenekar stb. eléggé igénybe veszik, ezért nem levén alap, e kérdés is alaptalanságánál fogva önkényt megszűnik.

A próbaév, vagy azonnali állandó szerződötése valamely igazgatónak, képezhetik tehát csupán a választást, s e kettő között, tekintve annak czélszerűségét, szintén nem lehet habozni.

TÁRCZA.

Holdujtság*)

vagy

előfizetési fölhívás humorkönyvegben.

Miután a „Fejérmegyei közlöny” megszűnt, elhatároztuk — köztünk maradjon a szó — negyedévi biztosítással: egy ma pénzért, holnap ingyen járó lapot „Holdujtság” czím alatt, mint tulajdonos megindítani a mívelt és míveletlen publicum anyagi és szellemi javára.

Politikát e lap nem tartalmaz, hanem kénytelenek leszünk a kávéházi politikusok tollfosztásairól néha néha megemlékezni, mert:

Fosztani a tollat tudni-

Illik a

Ez a miről szólni nem po-

litika.

Igaz, hogy nagy költőnk Arany János ezt nem éppen így írta, de a lángész tulajdona, azt a mit elcsajátított éppen nem úgy adni vissza.

Közlendő hireire nézve e lap azon előnnyel bírand az eddigiek fölött, hogy a holdból — melylyel e lépés után komaságba keveredünk — mindent jó előre látván, s a telegraph-sürgönyök megérkezéte várazokni kénytelenek nem lévén, hireinket oly melegben táalhatjuk föl, hogy szinte *fujni* kell.

*) Fölkértek a t. betűszedő úr, hogy e lapczímet, — ha különben jogosítva is érezhetné magát arra — „Holdujtságnak” szedni ne méltóztassék. M.

Tárczánk sem lesz oly üres, mint többi colle-gáinkké.

Szépirodalmi művekkel unósuntig el vagyunk látva.

Lesznek talpraesett novellák, melyeknek egy eredeti példányát: „Férj és nő” czímmel jövő évi január folytán nyerendik olvasóink szellemi tápul, melyből nagy mulatságokra ki fog tűnni: hogy a férj nem is férj, de agglegény, — nőről pedig az egész novellában szó sincsen.

Egyik legünnepelebb költőnk legujabb sikerült vigjátékát szintén közlendjük, melyben az a nevezetes, hogy a darab hősnője az első fölvonás közepén elájul, s csak a harmadikban — az esküvőre — ébred föl.

Hogy versben szükölködni nem fogunk, már azon figyelemre méltó körülményből is világos, mert jó holdkománknál a szerelmes költőknek hozzá fölszólt sóhajai mint az olasz fige megaszaltatnak, s nagy meny-nyiségben verső gyuratnak, melyek a földi versemények fölött azon kiváló előnnyel bírnak, hogy ezekből minden vizrész lelkiismeretesen ki van préselve.

Érdekes értekezések sem fognak hiányzani.

Legközelebb e két fontos kérdés fog tárgyalatni: „Mik kívántatnak ahhoz — hálósapkán és légyesapón kívül, — hogy valaki szobatudóssá válhassék?”

És továbbá:

„Mi összeköttetésben és befolyással volt és lehetett a 40-es években a dinnyetermesztés a magyar philosophiára?”

Különös és állandó rovat engedtetik lapunkban a humoristáknak és szatiricusoknak azon okból, mert a többi lapokból csaknem kiszorítottak, pedig ezek-

nek is van joguk tollal játszani, — kivált oly országban — hol a római író szerint: *nehéz szatírárt nem írni.*

Humor atyus egyik érdemes legénye: „Czifragyalu faragatlanok számára” czimű művében mutatja be remekét az írói czéh előtt — hol különben mai időben *remekelni* nem szokás — s mi erősen meg vagyunk győződve, hogy úgy az „Ifju Magyarország”, mint a kávéházi illuminált közvélemény meg lesz vele elégedve. Mi e művet csakis röptiben olvasva, elmondhatjuk, hogy egészséges humora hasonlít a gazdag örökösök gyászához, melynek „fele sírás, fele nevetés”.

Másik jeles erőnk, humorral magnetizált harapófogóval szedegeti hetenként azok szeméből a gerendát, kik mások szemében a szálkát piszkálgatják, s kik köznyelven *polemistáknak* és — ha nők — *kávé-nikéknak* neveztetnek.

Ujdondásunk ágrólszakadt gondolatokat s eszme-parányokat irand azon lapok számára, melyek Csáki szalmájának tekintetvén forrás megnevezés nélkül szokták ezt vagy amazt közleni.

A színházról nem fogunk szólni, mivel nincs reményünk ingyen jegyhez juthatni, pedig e nélkül mai időben *mondva csinált* kritikát írni alig lehet.

Lesznek vadonnat uj adománk: sülte, főttök, de néha változatosság s a collegialitás kedveért sületle-

nek is.
Necrologunkban csak a valódi „lángész” haláláról teszünk említést, ki — amint dukál — a „*korcsmán vész el*” és a bukott drámákról teszünk említést, még pedig elismeréssel, mert keresztyéni kötelesség, hogy megadassék nekik az utolsó tisztességtétel és mert a holtakról vagy jót vagy semmit.

Nevelésügy.

A megyei iskolatanács ez évi december 19. 1872. évben tartott üléséből.

Mult cikkemben eléggé indokoltam e kérdésre nézve álláspontomat, különösen, hogy miért partolom a próbaévre való kiadás elvét, utalok ismét oda, de különösen arra, hogy e fontos kérdés megoldásával a legbiztosabb utat kell választanunk, mert nem szabad felednünk, hogy színházunk jövője csak is a benne működő szintársulat minőségétől függ, s a nagy célt, melyért polgárságunk oly szép áldozatot hozott, csakis akkor érjük el, ha a szintársulat, mely ott működik — e cél eléréséhez a szükséges erővel is rendelkezik.

Mindenekelőtt tehát, kettős garantiára van szükségünk: először az igazgató képességére és becsületes jellemére, s másodsor a társulat műképessége biztosítására, épen ezért szükséges előbb a próbaév, mely idő alatt meggyőződhetünk arról, hogy az igazgató és társulata képes-e a fentebbi garantiát nyújtani? — De már magánál a próbaévre való kiadásnál is az igazgató képességének és becsületes jellemének irányadónak kell lennie; legyen az igazgató oly ember, a kinek mind képessége mind becsületessége a választmány előtt bebizonyítva van, mivel a jó társulat a próbaévre csak ugy lesz biztosítva, ha a szerződötendő igazgató bemutatja előre a választmányának a társulat elsőrendű tagjaival kötött szerződéseket.

Csupán ennyit akartam a részletes kiviteli módokról felhozni ismét, hogy kimutathassam, mennyire függ színházunk jövője e specialis kérdések megoldásától, s épen ezért az általános elvek mellett én e részletes kérdések megoldását tartom legégetőbb s legfontosabb kérdésnek, melynek okát mult cikkemben eléggé kifejtettem.

Most pedig még pár szót a város és megye lelkes közönségéhez!

A Pesten építendő népszínház javára ország-szerte folynak az adakozások s jótékony czélu előadások stb. — A mi színházunk szervezete nincs határozottan ily adományra utalva, de ha egy kis összetartással küzdünk mi is színházunk mellett, mint a hogy küzdenek a vidékiek a pesti népszínházért, igen megkönnyítjük a mű befejezését. Mert tagadhatatlan, hogy a díszletek kiállítására, a belső szervezet stb. sok időt és főleg sok pénzt igényel, nehogy tehát bármily akadály is merüljön föl a színház jövő évi megnyithatása ellen — sorakozunk, hogy ez akadályt idő előtt elhárítsuk. — Épen itt a farsang, s ha megynék főbb helyein és városunkban is az új színház javára egy-egy bált s néhány zeneestélyt rendeznek, s ha a műkedvelő urak ismét néhány előadásra szövetkeznek, ha sokat nem is, de mégis valamit szerzünk, melylyel sokban megkönnyítjük a választmány működését, s melylyel — ha egyebet nem is — egy szép előfüggönnyt s talán ehhez még pár díszletet is ajándékozhatunk az új színháznak.

Hymen cím alatt házasságokat nem hirdetünk, mert szerény véleményünk szerint, elég ha a házassalándókat a pap háromszor kihirdeti, mely tény által nem a házaspár, de a lap van a közlés alól *dispensálva*.

Az újszülöttekről sem emlékezünk meg, nehogy úgy járjunk, mint azon szerencsétlen lap, melynek betűszedője e helyett: „született“ azt szedte, hogy: „születött“.

Műmellékleteink azonban lesznek:

1., *zeneművek*, hogy a szerencsétlen flótások szent Dávid sokszor emlegetett tánczát feledésbe menni ne engedjék.

2., hogy Magyarországnak *képtelen* költője ne legyen, azokat, kik még eddig egyik vagy másik lap „*jeleseink arcképcsarnoka*“ című rovatában lerajzolva meg nem jelentek, le fogjuk fényképezetni, hogy tisztelőik őket felaggadhassák, hogy ne csak a haza, hanem a szoba díszül is szolgáljanak és pedig az ebédlöben, hogy mint az életben, úgy a falon függve is némán nézzék, hogy mások lakmároznak, míg ők itt is, ott is koplalnak.

Lesznek — jól magyarul? — úgynevezett *rebuszaink* is, s minthogy eddig az a szomorú tapasztalásunk van, hogy a sors kedvezéséből (?) a jutalmak megfejtés fejében csakis a nőknek adatnak: mi kizárólag a megfejtési díjakban a férfiakat fogjuk részesíteni.

A jövő év minden hónapjára kisorsolás végett következő művek állnak rendelkezésünkre:

1. A naplopás rendszere az ó- és újvilágban. Kézikönyv fölötték számára.

2. *Boland Istók* életrajza leszámolási táblával, melyből kitűnik, hogy *Boland Miska* idegen származású valami.

3. Van-e a költőnek gyomra és ha igen, mivel tölti meg? Koszoruzott pályamű ezen jellegével: „*ettől tegnap, egyél holnap*“.

4. Macska konferencia a padláson, melyet az egerek tisztos távolból kihallgatnak. Hős költemény 6 énekben.

5. Az iparlovagok teljes katalogja s foglalkozási statistikája.

6. Közvélemény kávéházban és a kávézenikék asztalánál. 1 füzet, 6 színezett képpel.

7. Kadencziatár. Kezdő poeták számára.

8. Érdekes megfejtése e themának, hogyan birta Sokrates Xantippéjének üldözéseit elviselni, midőn pipája nem volt hogy a szobából kifüstölje.

9. A kritikusok baklövésén 6 kötet in folio.

10. Titkos levelezései egy szerkesztőnek lapja érdekében.

11. Historiai értekezés a fölött: „mért nem tartja a nemes tanács tanácsosnak a jövedelmes Széchenyit utczát kiköveztetni, mikor ezt már évek óta nem csak élő ember de a teherhuzó ökör és ló is tanácsolja, sőt nemesokára e tárgyban *Bálám* helyett a számár szólalt fel?

12. Az erkölcs hanyatlása szomorújáték 5 felvonásban.

intézet főnökétől joggal követelheti a nevelés képességét tanúsító bizonyítványt még akkor is, ha okleveles segédtanítókat óhajt is maga mellé venni, mivel a felügyelőnek szükséges jártasság az első kellék. A nyelvtanítási szakban, ha nem is kell a paedagogiai oklevél — de kell a hazai nyelv ismerete, hogy a tannyelv magyar lehessen, — a női munka tanításnál ugyanezen tekintetek mérvadók lehetnek.

Az iskolatanács nagyon helyesen cselekedett, midőn megelégedve a germanisatio napról napra terjedő burjánzásával, a hazai nyelv ismeretét első alapfeltételnek jelentette ki a nyilvános iskolai intézeteknél, s így azok engedélyezését e feltételhez kötötte. Az említett okoknál fogva a kérelmező elutasított.

O-Barakon a községi iskola fölépült, de rendes tanítója még nincs, mert a községi költségvetés még a ministeriumtól nem érkezett vissza. Ideiglenesen egy okleveles tanító működik. A rendes választás eszközésével Micsky Zsigmond bizott meg.

Doboz községben a reform. hitfelekezeti régi iskoláját átengedte, az iskola teljesen felszereltetett és okleveles tanítóval ellátott.

Martonvásáron végre az iskolaszéket megválasztatni sikerült. Az iskolaszék a számadások beterjesztésére utasított. Ugyszinte még egy rendes tanító állomás felállítása, a leánygyermek oktatása végett a ministeriumtól kérelmeztetni fog.

Ráczkeresztur községe köteleességét még most sem teljesítette. A községi bíró jelentése felolvasatott, — melyből kitűnt, hogy a község a szükséges építkezést ismét elhalasztani kívánja.

Ercsi mezőváros és hozzá tartozandó pusztáira nézve, a községi iskolák berendezésével Varasdi Lajos másod tanfelügyelő bizott meg.

Dunapentele községi iskolája ez évben is államsegélyben részesült. Van hat rendes tanítója és hat felszerelt tanterme.

Ráczalmás községi iskolája felépítésére kért ezer forint államsegély megadatott; az építés iránt alkuozik az iskolaszék. Egyébiránt a tanszerrel ellátott ideiglenes helyiségben, a törvényesen megválasztott három tanító szorgalmasan működik.

Pusztá-Zámoly iskolaépítési terve és költségvetése felterjesztetett a ministeriumhoz. Ideiglenesen egy okleveles tanító a régi helyiségben oktatja a gyermekeket.

Moór mezővárosában két tanító van. A község iskolágyének rendezése, ha az iratok a ministeriumtól visszaérkeznek, azonnal végrehajthatni fog.

A községi iskoláknál a testgyakorló szerek hiányzanak, de miután a megye hatósága minden község előljáróit a szerek beszerzésére kötelezte, e bajon is segítve leend.

Az iskolaszékek havi üléseiket nem tartják meg. A tanítók fizetéséből a 2%-ot, még sürgetésre sem szolgáltatják be.

A mutatkozott hiányok és rendtelenségek orvoslására az iskolatanács a lehető intézkedéseket megtette.

Hatósági élet.

Rendkívüli megyei közgyűlés december 21-én.

Elnöklő főispán ur ő excellentiája a bizottság szíves udvözlése után említést tesz a mai közgyűlés azon nem kellemes tárgyáról, mely a napirendnek kiváló részét képezi, s melyet az állandó választmány előterjesztése teljes megvilágításban fog helyezni.

Hogy jutalomtűzések se hiányozzanak, hat arany jutalmat tűzzünk ki e kérdésre: „Szabad-e a színház macskájának normanapon egeret fogni?“ A koszorús értekezé jutalomdíját a fényes holdban bizonyos Szent Dávid proféta irodájában — azon pénzemből, melyről dicsőül Vörösmartynk a „*Merengőhöz*“ címzett szép költeményében emlékezik — fölveheti, vagy ha éppen nem bir oly magasra emelkedni, itt helyben az „*Arany szántóvashoz*“ címzett üzletben jelentkezék, hol *apró pénzzel* akarhatja ellen is kifizetik. A fizetés biztosságára nézve kezesünk a nagy harang.

Végül pedig — és itt csattanik az ostor — jelezünk kell a különbséget az égi hold és megindítani szándékolt lapunk között. Amaz megjelenik az égen — naponta, éjente — akár *telik* akár *foggy*. De hiszen könnyű is neki. Ingyen kandikál be minden jámbor ember ablakán, és nem szorul előfizetőkre, de a szegény földi „*Holdujság*“-nak egészen más állása van, s bár az is kölcsön fénylyel képes csak világítani, de meg van az a hibája, hogy, ha *megtelik* nem *ujság*, és ha *ujság* akar maradni soha sem *telik* meg, pedig az olvasó közönség ha már pénzt kiadja megkívánja, hogy mire előfizet *ujság* is legyen, *telis* is legyen, a mi nálunk képtelenséggel határos. Ezeket meggondolva — jobb előbb mint később — a lap kiadásról ezennel ünnepélyesen lemondunk a „*Székesfejérvár*“ című lapot, melynek tárczájába jelen füstbe ment fölhívásunk megjelenik, a nemes megye és város közönségének tömeges pártfogásába ajánljuk.

Modricsky.